

SISÄLLYS

1	Johdanto.....	2
2	Myymälöiden taustatiedot.....	3
3	Myymälän aukioloajat (nykytilanne).....	5
4	Muutokset myymälän aukioloajoissa ja asiakasmäärissä	10
5	Muutokset työsuhteissa ja työaikajärjestelyissä.....	14
6	Kokemuksenne aukiololainsäädännön muutoksen vaikutuksista kannattavuuteen ja kilpailutilanteeseen.....	16
7	Kokemukset aukiololainsäädännön vaikutuksesta yrittäjän jaksamiseen	19
8	Yhteenveto.....	20

KUVAT

- Kuva 1: Myymälän päätoimiala
- Kuva 2: Työntekijöiden lukumäärä (ml. yrittäjä)
- Kuva 3: Myymälän sijainti
- Kuva 5: Myymälä on pääsääntöisesti avoinna
- Kuva 7: Mahdollisuus vaikuttaa myymälän aukioloaikoihin
- Kuva 8: Mahdollisuus neuvotella aukioloajoista niiden myymälöiden osalta, jotka eivät voi vapaasti valita aukioloaikojaan
- Kuva 9: Sijaitseeko päämyymälänne kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä?
- Kuva 11: Myymälän asiakasmäärien muutos viimeisen kahden vuoden aikana arkipäivisin (maanantai-lauantai)
- Kuva 12: Myymälän asiakasmäärät ovat viimeisen kahden vuoden aikana sunnuntaisin
- Kuva 13: Myymälän aukioloaikojen muutokset viimeisen kahden vuoden aikana
- Kuva 14: Myymälän aukioloajan muutosten vaikutus myynnin kehitykseen
- Kuva 15: Kilpailutilanteen vaikutus aukioloaikoihin
- Kuva 16: Asiakkaiden palautteiden vaikutukset aukioloaikoihin
- Kuva 17: Työvoiman saatavuuden vaikutukset aukioloaikoihin
- Kuva 18: Mikäli myymälänne on auki sunnuntaisin, kuka tai ketkä ovat olleet työvuorossa?
- Kuva 19: Oletteko palkanneet lisätyövoimaa muutettuanne myymälän aukioloaikaa?
- Kuva 20: Mikäli olette muuttaneet aukioloaikaanne, minkälaisiin työvoiman palkkaamiseen tai työaikojen uudelleenjärjestelyihin liittyviin toimenpiteisiin olette ryhtyneet aukioloaikojenne muutoksen vuoksi?
- Kuva 21: Miten myymälänne toiminnan kannattavuus on muuttunut viimeisen kahden vuoden aikana aukiololainsäädännön muutoksen vaikutuksesta?
- Kuva 22: Mikäli myymälänne on tai on ollut avoinna sunnuntaisin, onko sunnuntaiaukiolo ollut sunnuntaisin kannattavaa?
- Kuva 23: Onko kaupan kilpailutilanne toimialallanne muuttunut viimeisen kahden vuoden aikana aukiololainsäädännön muutoksen vaikutuksesta?
- Kuva 24: Oma jaksamiseni viimeisen kahden vuoden aikana

1 JOHDANTO

Kaupan aukioloaikoihin liittyvää lainsäädäntöä on väljennetty asteittain vuosien mittaan. Viimeinen uudistus, joka salli kauppojen sunnuntaiaukiolon ympäri vuoden, tuli voimaan 1.12.2009. Suomen Yrittäjät ja Erikoiskaupan Liitto arvioivat ennen lakimuutosta, että sunnuntaikaupan vapauttaminen edellyttää kauppiasyrittäjien oman työpanoksen lisäämistä. Lisääntyneellä kaupan aukiololla katsottiin olevan vaikutusta myös pienyrittäjän jaksamisen heikkenemiseen. Lisäksi arvioitiin, että vapautuneiden aukioloaikojen myönteiset vaikutukset myyntiin kohdentuisivat erityisesti suurempiin myymälöihin.

Liikeaikalakiin lisättiin vuoden 2009 muutoksen yhteydessä uusi 4. pykälä, jonka tavoitteena on antaa kauppakeskittymissä sijaitseville pienemmille yrityksille mahdollisuus pitää myymälä kiinni vähintään yhtenä päivänä viikossa. Säännöksen mukaan kauppiasta ei saa pääsääntöisesti velvoittaa sopimuksilla tai muilla järjestelyillä pitämään vähittäiskauppaliikettään avoinna kaikkina viikonpäivinä. Säännöstä sovelletaan yrityksiin, jotka sijaitsevat kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä (esim. ostoskeskus, hypermarketkeskus, Retail park).

Suomen Yrittäjät ja Erikoiskaupan Liitto ovat mukana työ- ja elinkeinoministeriön työryhmässä, jossa kootaan tietoa uuden liikeaikalain vaikutuksista. Eduskunta edellytti lakimuutoksen yhteydessä, että hallitus toimittaa sille raportin kauppojen aukiolon laajentamisen vaikutuksista vuoden 2012 aikana.

Selonteossa tulee kiinnittää huomiota muun muassa sääntelyn yrittäjä- ja työntekijävaikutuksiin, henkilöstön turvallisuuteen, yksinyrittäjän ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen, haja-asutusalueen palvelujen saatavuuteen sekä kaupan rakenteeseen pienyrittäjien edut huomioon ottaen. Lisäksi selonteossa käsitellään kaupan keskittymistä, investointien käyttöastetta ja työllisyyttä.

Erikoiskaupan Liitto selvitti keväällä 2010 erikoiskauppojen ensimmäisiä kokemuksia vapautuneesta sunnuntaiaukiolosta tammi-huhtikuussa 2010.

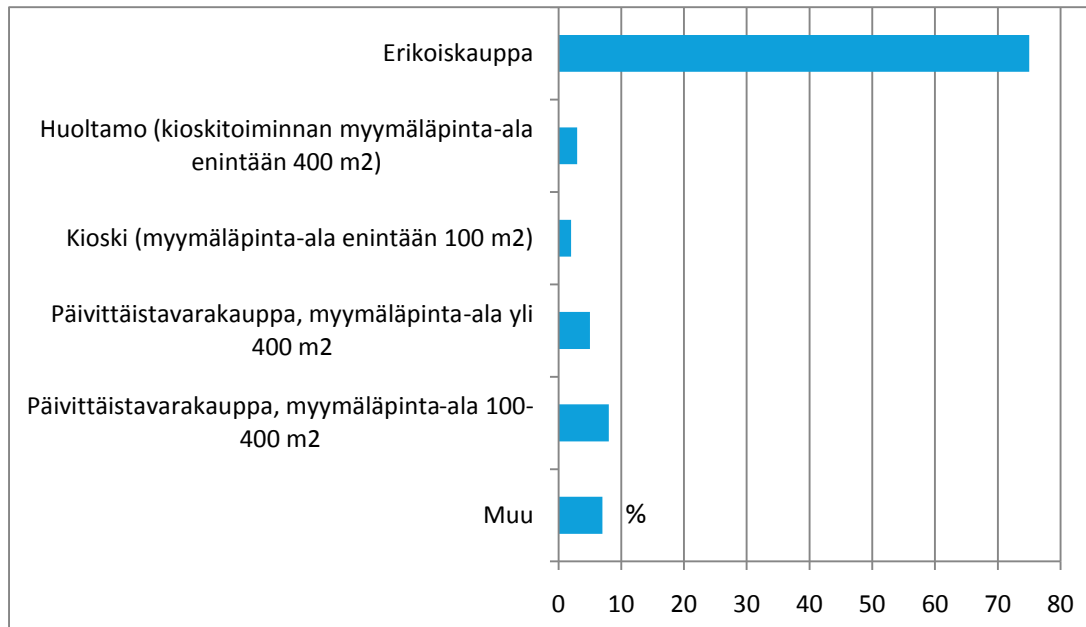
Suomen Yrittäjät ja Erikoiskaupan Liitto selvittivät toukokuun 2012 aikana yhteistyössä liittojen kauppiasjäsenten arvioita uuden liikeaikalain toimivuudesta ja vaikutuksista. Otantakysely tehtiin sähköisellä kysymyslomakkeella. Selvitys perustuu 1011 myymälän vastaukseen.

Selvityksessä tarkastellaan eri muuttujia paitsi koko kaupanalan näkökulmasta myös ryhmittäin, siten että erikoiskauppa ja muut toimialat muodostavat oman kokonaisuutensa (829 myymälää), huoltamo- ja kioskialat muodostavat toisen (47 myymälää), ja kolmannen kokonaisuuden muodostaa päivittäistavarakauppa (79 myymälää, joiden myymäläpinta-ala 100–400 m² ja 56 myymälää, joiden myymäläpinta-ala yli 400 m²). Muut toimialat käsitellään yhdessä erikoiskaupan kanssa, koska lähes kaikki kohtaan ”muu” vastanneet toimialat kuuluvat erikoiskaupan määritelmän piiriin. Vastanneet päivittäistavarakaupat ovat yrittäjäomisteisia, joten osuustoiminnalliset pt-kaupan ryhmät eivät ole kyselyssä mukana.

2 MYYMÄLÖIDEN TAUSTATIEDOT

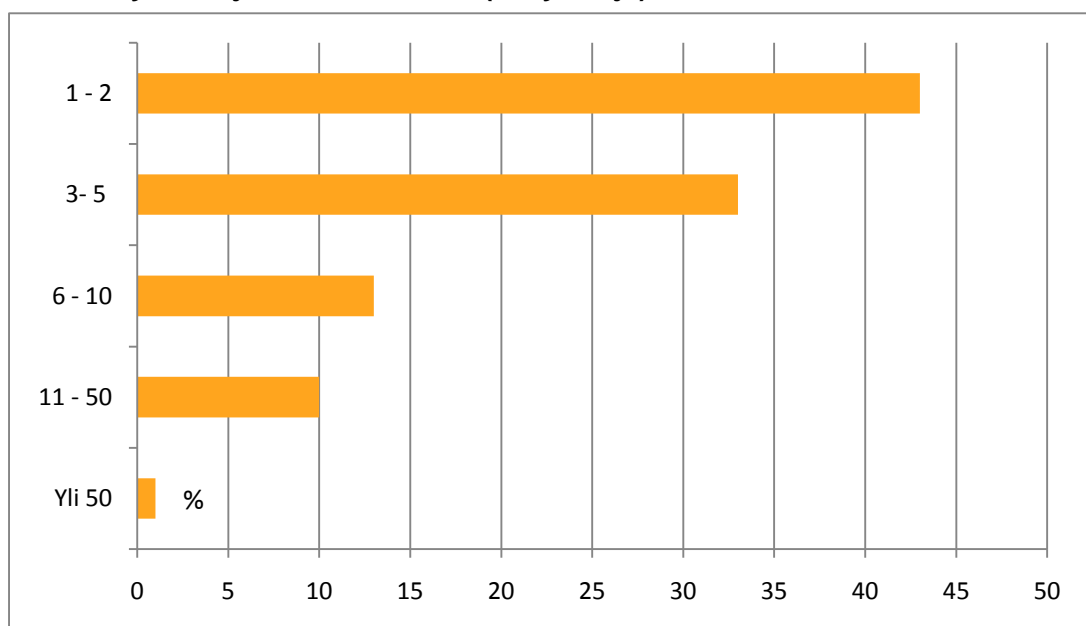
Kyselyssä kysyttiin seuraavia perustietoja: myymälän päätoimiala, työntekijöiden lukumäärä, myymälän sijainti yleisesti sekä myymälän sijainti vielä tarkemmin.

Kuva 1: Myymälän päätoimiala

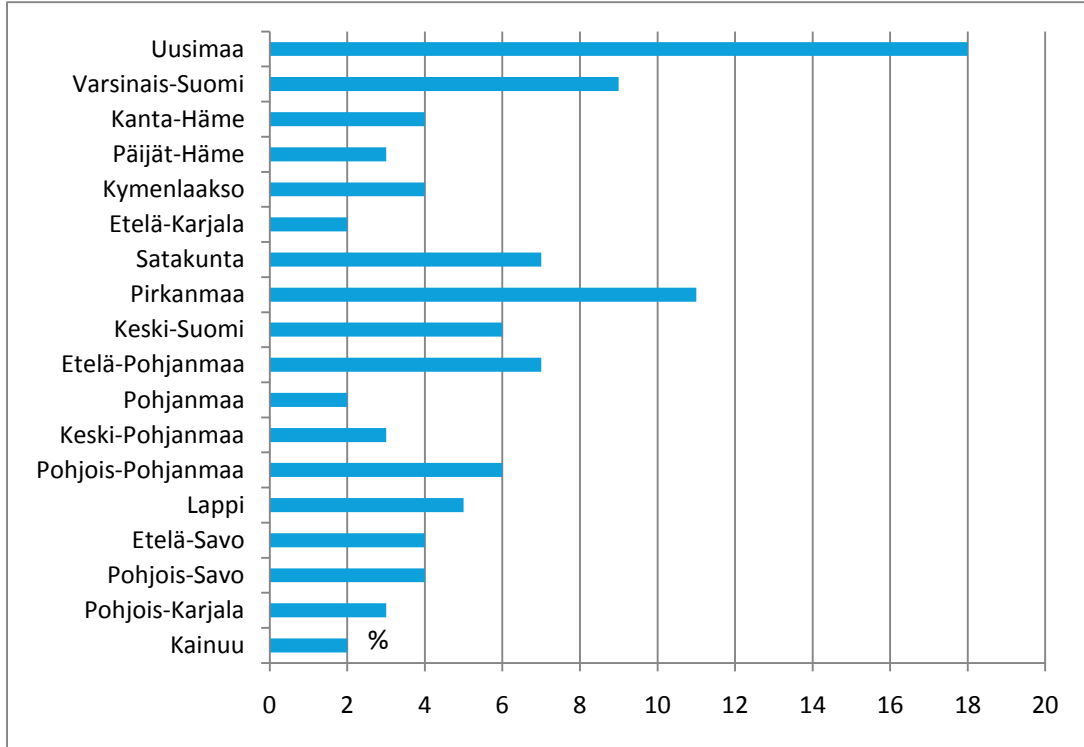
Kysely toteutettiin myymäläkohtaisesti. Myymälä voi olla yrityksen ainoa toimipaikka taikka kuulua ketjuun (monimyymäläyrittäjyys). Kyselyyn vastanneista myymälöistä 43 % työllisti 1–2 henkilöä (ml. mahdollinen kauppiaan oma työllistyminen myymälässä). Vastanneista 33 % työllisti 3–5 henkilöä. Yli 50 henkilöä työllistäviä myymälöitä oli kaikista kyselyyn vastanneista ainoastaan hieman vajaa prosentti.

Kuva 2: Työntekijöiden lukumäärä (ml. yrittäjä)

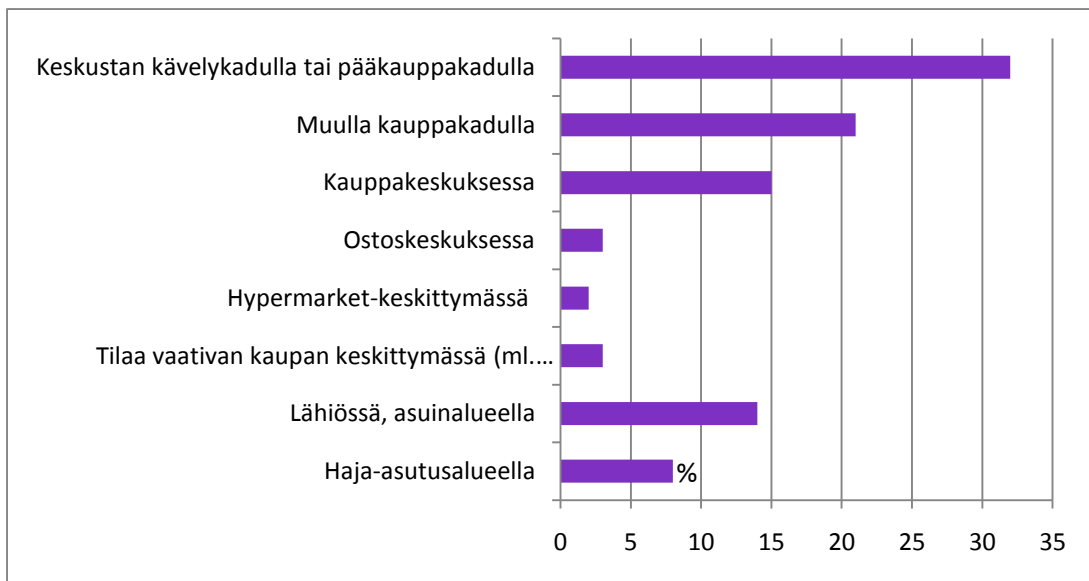

Työllistäminen vaihtelee myymälän päätoimialan mukaan. Lähes puolessa kyselyyn osallistuneista erikoiskaupan myymälöistä työskentelee ainoastaan 1–2 työntekijää ja noin joka kolmannessa myymälässä työntekijöitä on 3–5. Päivittäistavarakaupan vastaukset poikkeavat erikoiskaupasta merkittävästi. Enintään kaksi henkilöä työllistäviä myymälöitä on noin 15 % ja 6–50 henkilöä työllistää yli 60 % kyselyyn vastanneista päivittäistavarakaupan myymälöistä.

Kuva 3: Myymälän sijainti

Kuva 4: Myymälän sijainti tarkemmin¹

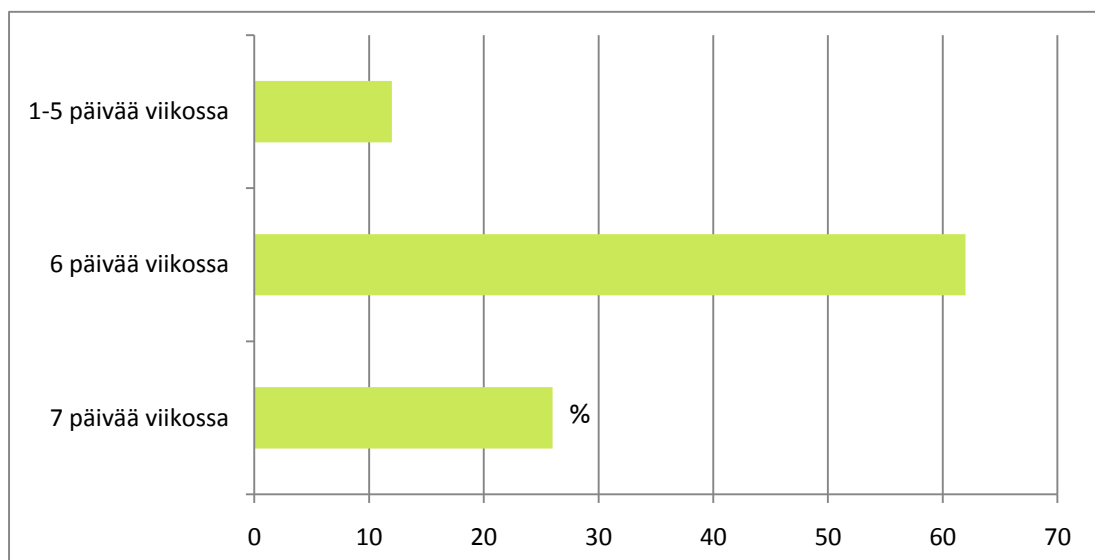
¹ Vastaajat saivat valita vaihtoehdoista useamman kohdan, eli esimerkiksi kauppakeskuksessa ja pääkauppakadulla.

3 MYYMÄLÄN AUKIOLOAJAT (NYKYTILANNE)

Vastanneilta kysyttiin liikkeen pääsääntöisistä aukioloajoista, sunnuntiaukioloajoista ja mahdollisuudesta vaikuttaa myymälän aukioloaikoihin. Lisäksi vastanneilta kysyttiin, sijaitseeko myymälä kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä sen selvittämiseksi, toteutuuko liikeaikalain 4 §:n niin kutsuttu kauppakeskittymäsäännös käytännössä.

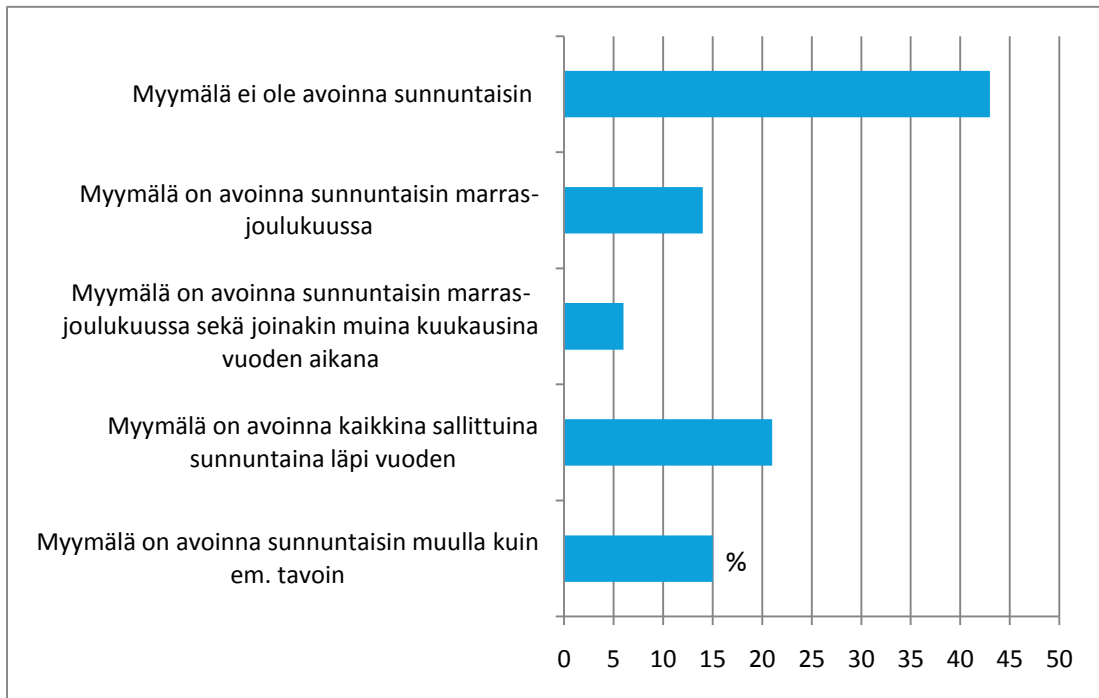
Suurin osa kaikista kyselyyn vastanneista pitää myymälänsä suljettuna vähintään yhtenä päivänä viikossa. Kuitenkin noin neljännes vastanneista (26 %) pitää myymälänsä pääsääntöisesti avoinna seitsemän päivää viikossa. Erityisesti haja-asutusalueella (62 %) sekä kauppakeskuksissa (38 %) sijaitsevat myymälät ovat avoinna viikon jokaisena päivänä.

Kuva 5: Myymälä on pääsääntöisesti avoinna

Myymälän avoinna pitäminen kaikkina viikonpäivinä vaihtelee toimialan mukaan. Erikoiskaupan myymälöistä ainoastaan 15 % on avoinna seitsemänä päivänä viikossa. Kuutena päivänä viikossa on avoinna 71 %. Päivittäistavarakaupan myymälöistä sen sijaan 74 % on avoinna seitsemänä päivänä viikossa. Kioski- ja huoltamoaloilla ollaan pääsääntöisesti avoinna viikon jokaisena päivänä (91 %).

Yli 40 % kaikista vastanneista ei pidä myymälää lainkaan avoinna sunnuntaisin, ja reilut 20 % vastanneista pitää myymälää auki kaikkina sallittuina sunnuntaina läpi vuoden.

Kuva 6: Myymälän aukiolo sunnuntaisin

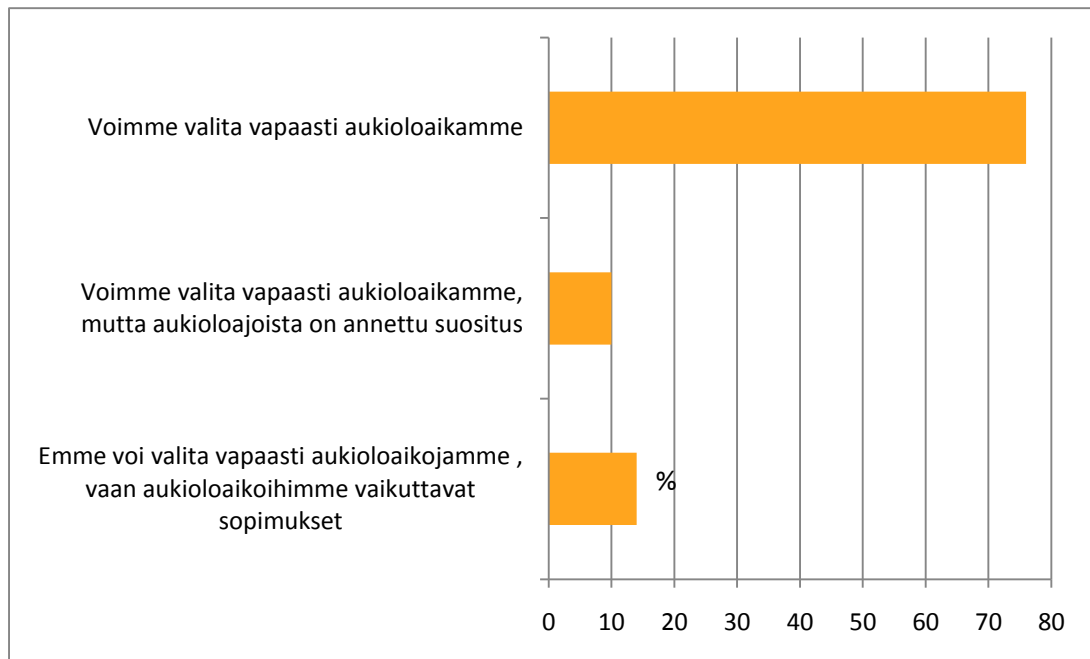
Erikoiskaupan myymälöistä 51 % on kiinni sunnuntaisin, ja vain 11 % on avoinna kaikkina lain sallimina sunnuntaina. Muut erikoiskaupan myymälät ovat avoinna marras-joulukuussa (16 %), marras-joulukuussa sekä joinakin muina kuukausina vuoden aikana (7 %) tai muilla tavoilla (15 %).

Päivittäistavarakaupan myymälät ovat erikoiskaupasta poiketen huomattavasti useammin auki sunnuntaisin. Vastanneista 69 % pitää myymälää auki kaikkina sallittuina sunnuntaina läpi vuoden, ja vain 14 % myymälöistä on kiinni kaikkina sunnuntaipäivinä vuodessa.

Kioskeista ja huoltamoista lähes 60 % on auki kaikkina sallittuina sunnuntaina läpi vuoden. Vain 6 % on kiinni sunnuntaisin läpi vuoden.

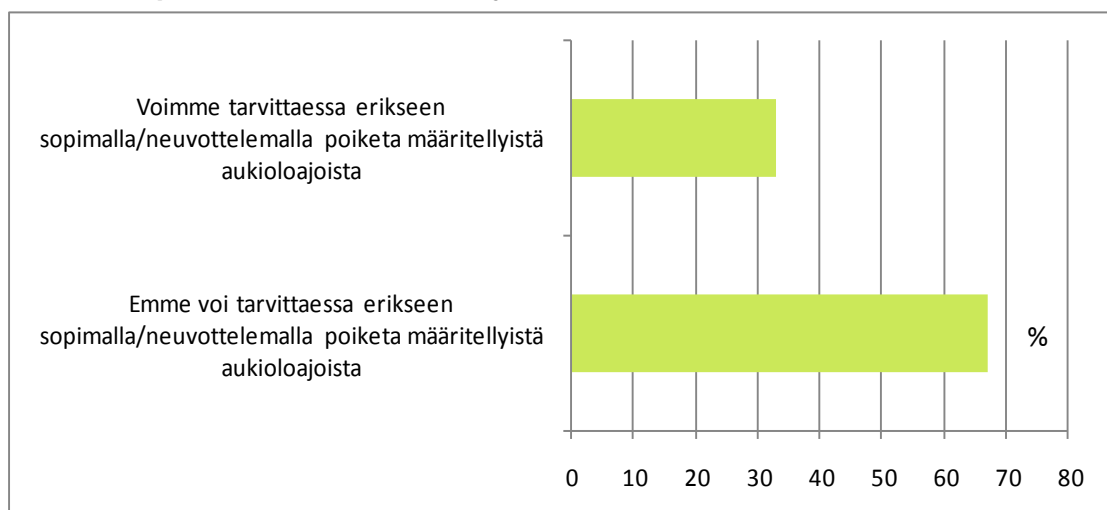
Kaikista vastanneista valtaosa (86 %) kertoi voivansa vaikuttaa myymälän aukioloaikoihin. Myymälöistä 14 % ei voi vapaasti päättää myymälän aukioloaikoja, vaan valinnanvapautta rajoitetaan erilaisin sopimuksin (esim. vuokrasopimus ja ketjusopimus) tai kauppakeskusjohdon tai kauppiasyhdistysten päätöksin.

Kauppakeskuksissa myymälän valinnanvapautta on rajoitettu keskimääräistä useammin. Kauppakeskuksissa sijaitsevista myymälöistä 48 % ei voi vapaasti valita aukioloaikojaan. Vastanneiden mukaan kauppakeskus vaatii tiettyjä aukioloaikoja esimerkiksi vuokrasopimuksessa.

Kuva 7: Mahdollisuus vaikuttaa myymälän aukioloaikoihin

Erikoiskaupan myymälöistä 91 % voi itse päättää aukioloaikansa. Kyselyn perusteella päivittäistavarakaupan myymälöiden mahdollisuudet vaikuttaa aukioloaikoihinsa ovat suhteessa heikoimmat, sillä lähes 40 % vastanneista ei voi määrittellä omia aukioloaikojaan. Tavallisesti aukiolorajoituksia säännellään muun muassa erilaisissa ketjusopimuksissa. Kioski- ja huoltamoaloilla 30 % vastanneista ei voinut päättää itse aukioloajoistaan.

Kolmannes niistä vastanneista, jotka eivät voi päättää omista aukioloajoistaan vapaasti, voivat tarvittaessa erikseen sopimalla tai neuvottelemalla poiketa määritellyistä aukioloajoista (kauppakeskuksissa sijaitsevista myymälöistä 15 %). Määritellyistä aukioloajoista poikkeaminen on kuitenkin valtaosalle (67 %) vastanneista mahdotonta

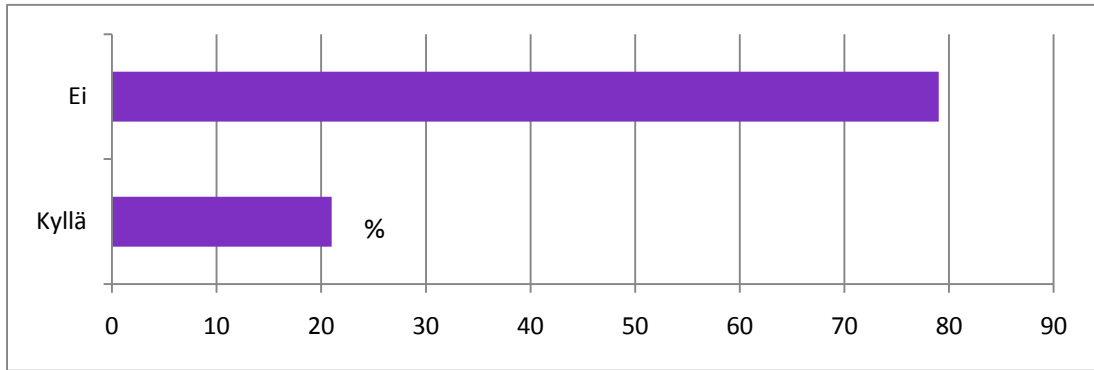
Kuva 8: Mahdollisuus neuvotella aukioloajoista niiden myymälöiden osalta, jotka eivät voi vapaasti valita aukioloaikojaan

Poikkeaminen aukiolomääräyksistä on erikoiskaupassa päivittäistavarakaupan myymälöitä harvinaisempaa. Erikoiskaupan myymälöistä 81 % ei voi neuvottelemalla poiketa edes tarvittaessa määritellyistä aukioloajoista. Päivittäistavarakaupan puolella toimivista vastanneista 55 % ei voi neuvottelemalla poiketa määritetyistä aukioloajoista. Kioski- ja huoltamoaloilla vastaava osuus on 36 %.

Kyselyssä oli avoin osio, johon vastaaja sai halutessaan kirjata näkemyksiään siitä, aiheutuuko määrättyjen aukioloaikojen ehdottomuudesta haittaa. Valtaosalle vastanneista aukioloajoista neuvottelemisen mahdollisuus aiheuttaa käytännön ongelmia. Useat vastaajista olisivat halunneet neuvotella myymälän pitämisestä kiinni sunnuntaina. Kirjallisissa kommentteissa toistuivat seuraavat ongelmat: sunnuntain tappiollisuus, työvoimakustannukset ja yrittäjän jaksaminen.

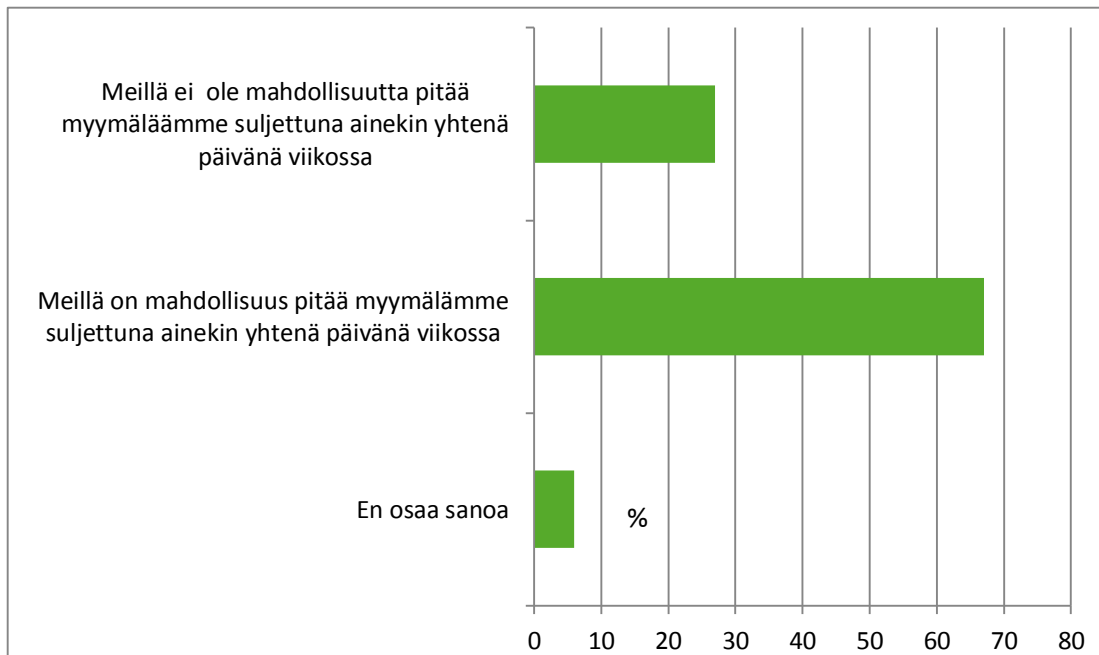
Kyselyyn vastanneista myymälöistä 21 % sijaitsee kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä (erikoiskaupoista 24 %, päivittäistavarakaupoista 11 % ja kioski- ja huoltamoalojen myymälöistä 6 %).

Kuva 9: Sijaitseeko päämyymälänne kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä?

Liikeaikalakiin säädettiin vuonna 2009 uusi 4 §, jonka tavoitteena on antaa pienemmille yrityksille mahdollisuus pitää myymälä kiinni vähintään yhtenä päivänä viikossa (nk. kauppakeskityksensä säännös). Säännöksen mukaan kauppiasta ei saa pääsääntöisesti sopia sopimuksella tai muilla järjestelyillä velvoittaa pitämään vähittäiskauppaliikettä avoinna kaikkina viikonpäivinä. Kyseistä säännöstä sovelletaan yrityksiin, jotka sijaitsevat kauppakeskuksessa tai muussa myymäläkeskityksessä.

Kuva 10: Miten lain sallima mahdollisuus pitää liike suljettuna vähintään yhtenä päivänä viikossa toteutuu myymälänne osalta?

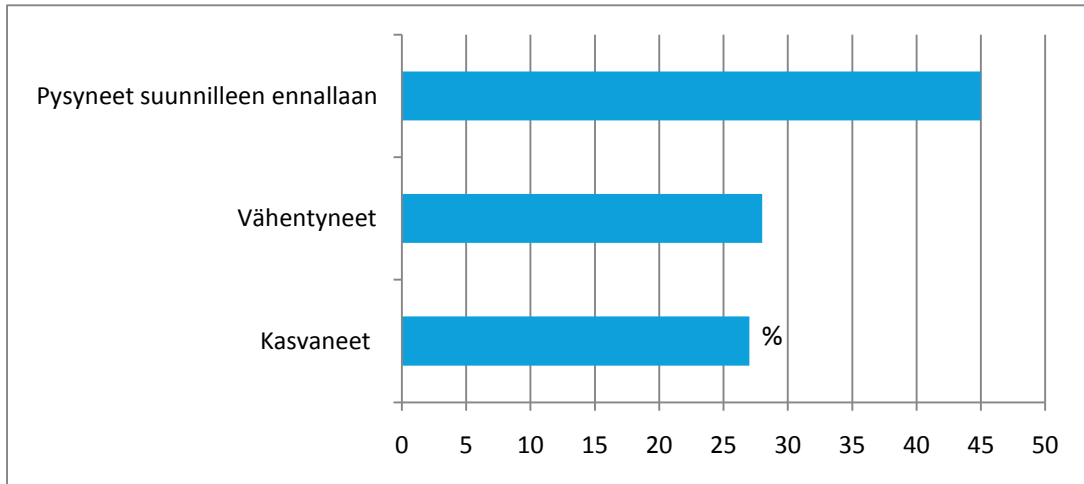

Kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä sijaitsevista myymälöistä 67 % ilmoitti voivansa pitää myymälän suljettuna ainakin yhtenä päivänä viikossa. Kuitenkin lähes kolmannes (27 %) kauppiaista (varsinaisissa kauppakeskuksissa 32 %) ilmoitti, ettei heillä ole myymälänsä osalta liikeaikalain 4 §:n tarkoittamaa mahdollisuutta vapaapäivään. Useimmissa vastauksissa syyksi tähän katsottiin kauppakeskussäännöt ja vuokrasopimuksen ehdot, jotka velvoittavat jokapäiväisiin aukioloaikoihin.

4 MUUTOKSET MYYMÄLÄN AUKIOLOAJOISSA JA ASIAKSMÄÄRISSÄ

Kyselyssä selvitettiin myymälöiden asiakasmäärien ja aukioloaikojen muutoksia viimeisen kahden vuoden aikana. Lisäksi haluttiin selvittää, ovatko aukioloaikamuutokset vaikuttaneet myyntimääriin ja onko aukioloaikoja muutettu kilpailutilanteen, asiakkaiden toiveiden tai työvoiman saatavuuden vuoksi.

Kuva 11: Myymälän asiakasmäärien muutos viimeisen kahden vuoden aikana arkipäivisin (maanantai–lauantai)

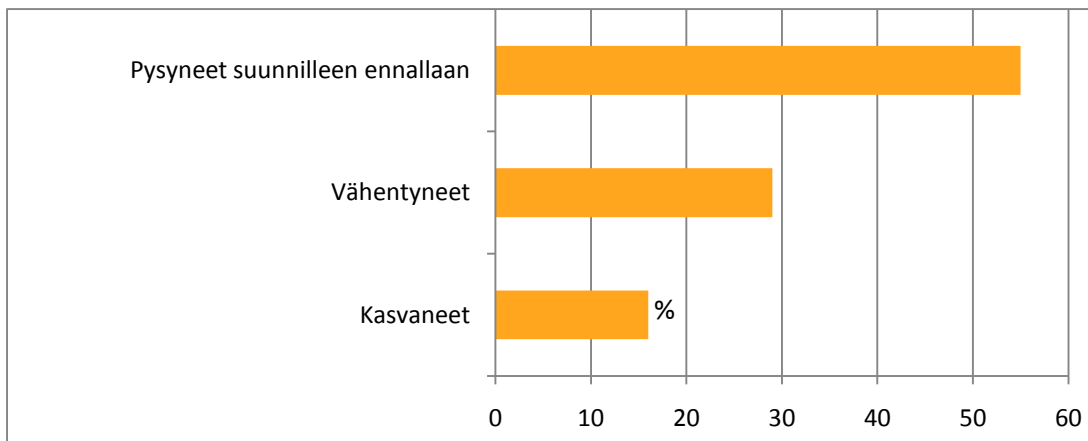

Vastanneista 45 % ilmoitti myymälän asiakasmäärien pysyneen viimeisen kahden vuoden aikana arkipäivisin pääsääntöisesti muuttumattomina. 28 % ilmoitti kävijämäärien vähentyneen, ja lähes yhtä suuri osa ilmoitti kävijämäärän lisääntyneen arkipäivisin viimeisen kahden vuoden aikana. Kauppakeskuksissa sijaitsevista myymälöistä asiakasmäärä oli kasvanut 35 %:lla ja vähentynyt 29 %:lla vastaajista. Haja-asutusalueen kauppojen asiakasmäärät arkipäivinä ovat pysyneet pääasiassa muuttumattomina (50 %) tai kasvaneet (29 %).

Erikoiskaupan asiakasmäärien muutokset vastaavat koko vastaajajoukon tuloksia. Päivittäistavarakaupassa kolmannes vastaajista ilmoittaa asiakasmäärien kasvaneen ja vain viidennes vähentyneen arkipäivisin. Sen sijaan kioski- ja huoltamokauppiaista 55 % kertoo kävijämäärien vähentyneen vastaavana aikana.

Kyselyssä selvitettiin myös sitä, mikä vaikutus sunnuntiaukioloaikojen vapautumisella on ollut sunnuntaina ostoksilla käyvien asiakkaiden määriin. Aivan kuin arkipäivienkin kohdalla, valtaosalla (55 %) vastanneista myymälän asiakasmäärät ovat viimeisen kahden vuoden aikana pysyneet sunnuntaina muuttumattomina.

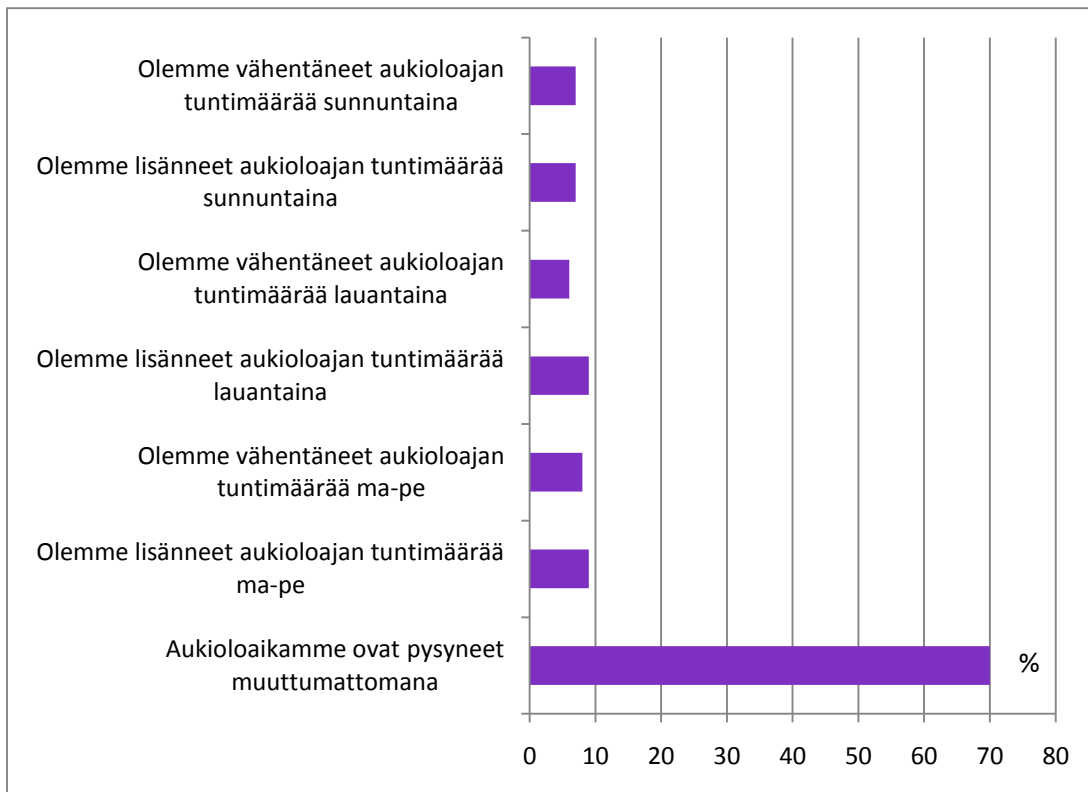
Kuva 12: Myymälän asiakasmäärät ovat viimeisen kahden vuoden aikana sunnuntaisin

Erikoiskaupoista lähes 30 % ilmoitti sunnuntain kävijämäärien vähentyneen ja vain 13 % ilmoitti kävijämäärien kasvaneen. Päivittäistavarakaupoissa asiakasmäärät ovat hieman enemmän kasvaneet (29%) kuin vähentyneet (25%). Kioski- ja huoltamoaloilla yli puolet (55%) vastanneista kertoo sunnuntain asiakasmäärien vähentyneen viimeisen kahden vuoden aikana. Kauppakeskuksissa sijaitsevilla myymälöillä asiakasmäärä oli sunnuntaisin, arkipäivistä poiketen, vähentynyt 33 %:lla ja kasvanut vain 18 %:lla.

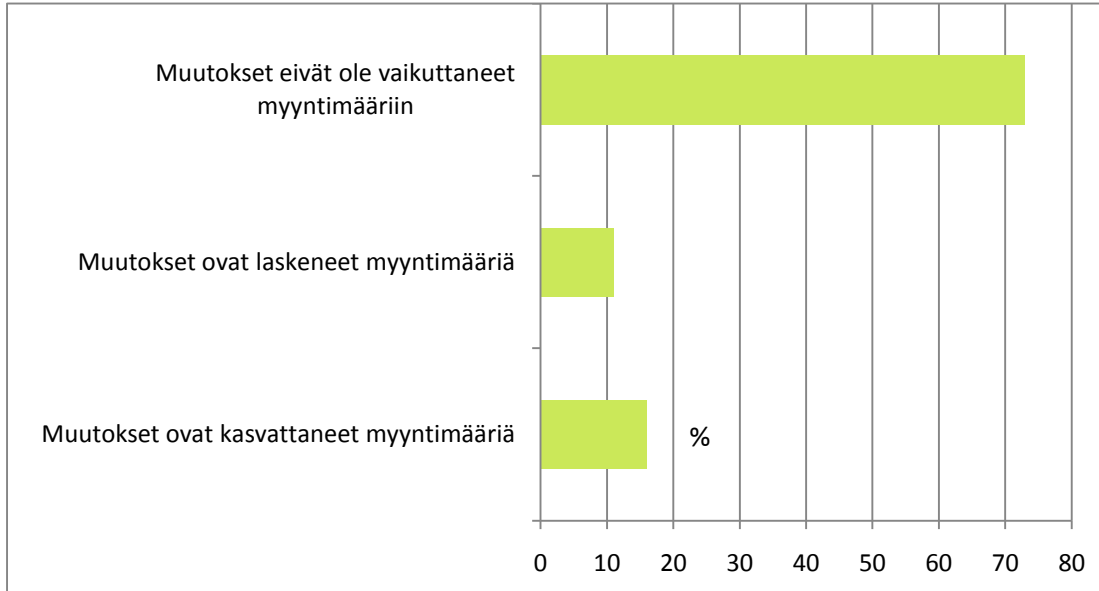
Enemmistö (70 %) vastanneista kertoi aukioloaikojen pysyneen ennallaan viimeisen kahden vuoden aikana. Päivittäistavarakaupan myymälöistä suurempi osa vastanneista ilmoittaa lisänneensä aukioloaikojaan kuin vähentäneensä niitä.

Kuva 13: Myymälän aukioloaikojen muutokset viimeisen kahden vuoden aikana

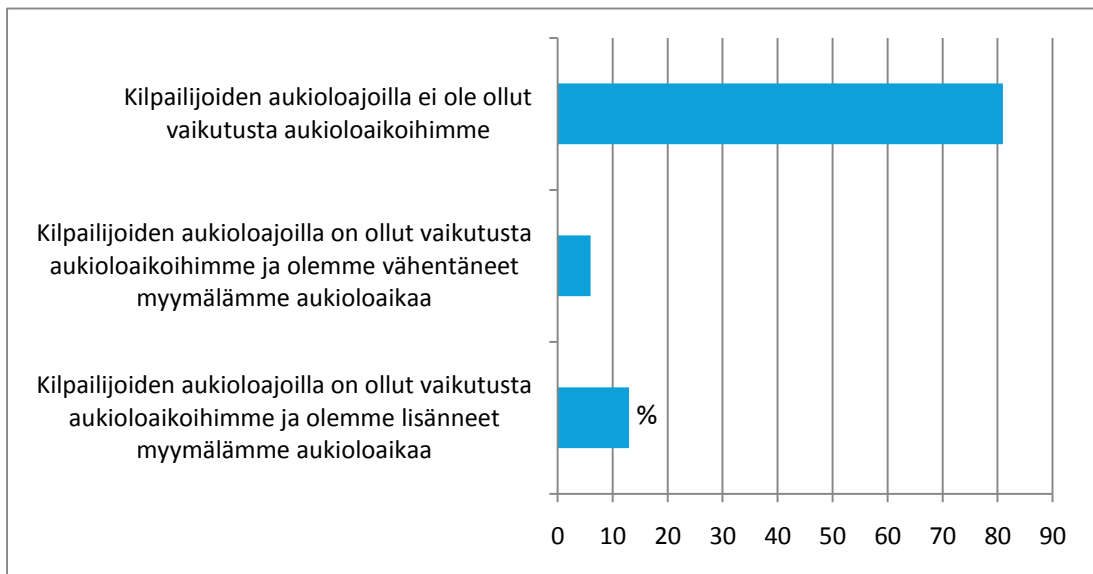
Kyselyssä selvitettiin, onko myymälän aukioloajan muutoksilla ollut vaikutusta myyntiin. Yli 70 % vastanneista katsoi, etteivät muutokset ole vaikuttaneet myyntiin. 16 % vastanneista ilmoitti, että muutoksilla on ollut myönteinen vaikutus myyntiin, ja 12 % vastanneista kertoi muutosten laskeneen myyntiä. Päivittäistavarakaupan myymälöistä 30 % katsoo aukiolomuutosten kasvattaneen myyntiä.

Kuva 14: Myymälän aukioloajan muutosten vaikutus myynnin kehitykseen

Kyselyn avulla kartoitettiin myös sitä, onko kilpailijoiden aukioloajoilla ollut vaikutusta oman myymälän aukioloaikoihin. Vastanneista noin 80 % kertoo, etteivät kilpailijoiden aukioloajat ole vaikuttaneet omiin aukioloaikoihin.

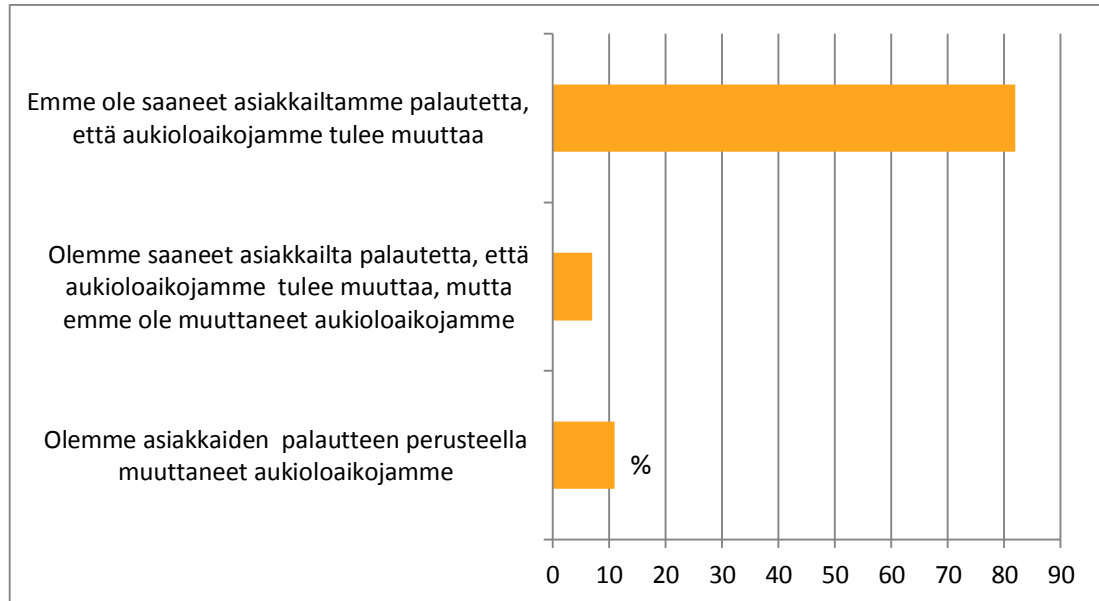
Kuva 15: Kilpailutilanteen vaikutus aukioloaikoihin

Ryhmittäin tarkasteltuna päivittäistavarakaupassa aukioloajoilla kilpailu on erikoiskaupaa yleisempää, sillä 34 % pt-myyvälöistä katsoo kilpailijoiden aukioloajoilla olevan vaikutusta omiin aukioloaikoihin.

Kyselyyn vastanneista yli 80 % ilmoittaa, etteivät asiakkaat ole toivoneet muutoksia aukioloaikoihin. Kuitenkin kaikista vastanneista 11 % on muuttanut aukioloaikoja asiakaspalautteen perusteella.

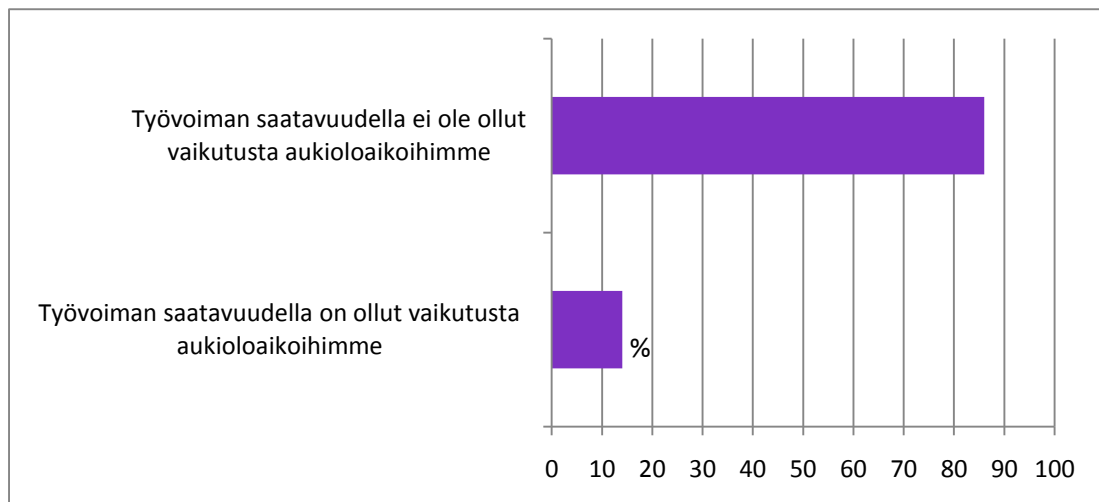
Kuva 16: Asiakkaiden palautteiden vaikutukset aukioloaikoihin

Päivittäistavarakaupassa sekä kioski- ja huoltamoaloilla ollaan kyselyn perusteella hie- man erikoiskauppaa alttiimpia muuttamaan aukioloaikoja palautteen perusteella (noin 14 % vastanneista).

Kyselyllä pyrittiin selvittämään, onko työvoiman saatavuudella ollut vaikutusta myymälöi- den aukioloaikoihin. Vastanneista 85 % kertoo, ettei työvoiman saatavuudella ole ollut vaikutusta myymälän aukioloaikoihin. Haja-asutusalueella työvoiman saatavuudella on keskimääräistä enemmän vaikutusta aukioloaikoihin (17 %).

Kuva 17: Työvoiman saatavuuden vaikutukset aukioloaikoihin

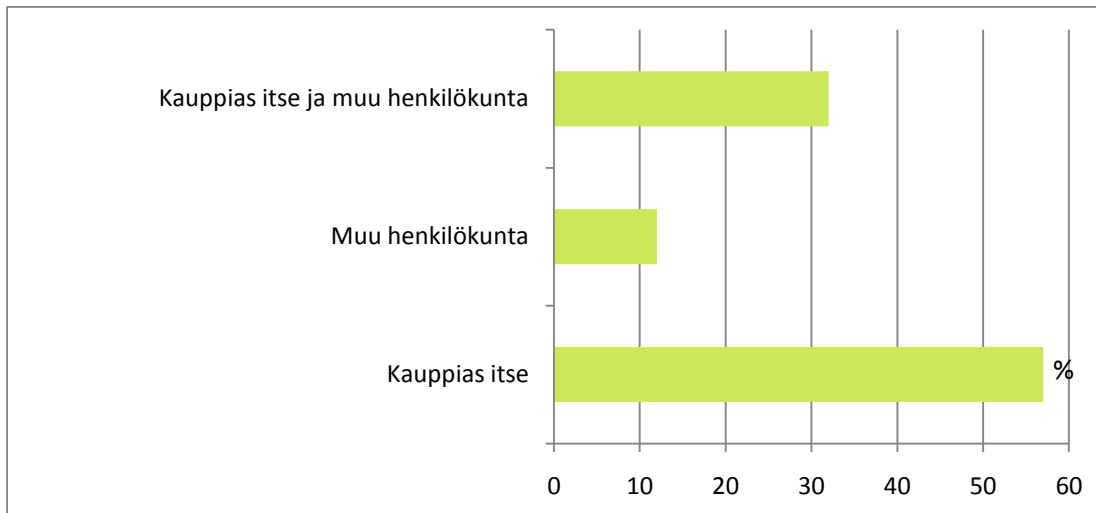

5 MUUTOKSET TYÖSUHTEISSA JA TYÖAIKAJÄRJESTELYISSÄ

Kyselyssä selvitettiin, minkälaisia työllistämisaikutuksia ja työaikojen uudelleenjärjestelyitä myymälän aukioloaikojen muutoksilla on ollut. Lisäksi kauppiailta kysyttiin, ketkä pääasiallisesti ovat työvuorossa niinä sunnuntaipäivinä, joina myymälä on avoinna.

Kyselyn pohjalta voidaan todeta, että valtaosassa kyselyyn vastanneista myymälöistä sunnuntaityövuoron tekee itse kauppias. Kauppiasta lähes 90 % kertoo olevansa itse sunnuntaisin työvuorossa joko yksin (57 % vastanneista) tai yhdessä muun henkilökunnan kanssa (32 %). Vain 11 % kauppiasta ilmoittaa, ettei itse työskentele myymälässä sunnuntaisin.

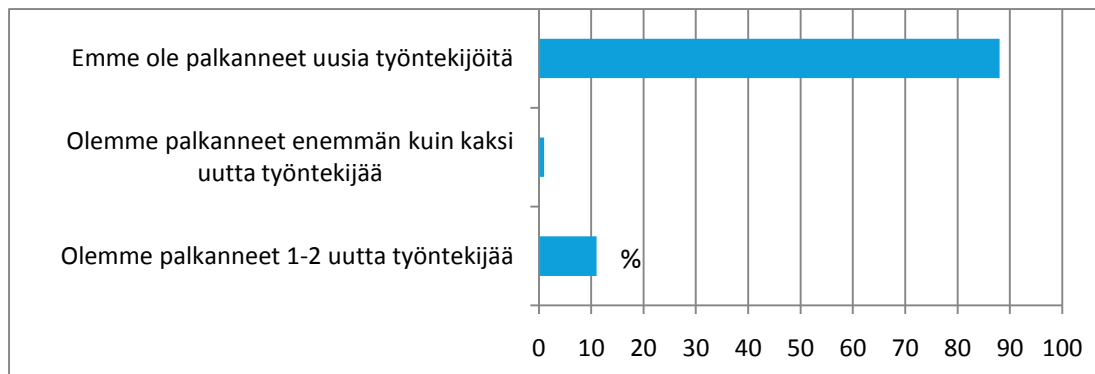
Kuva 18: Mikäli myymälänne on auki sunnuntaisin, kuka tai ketkä ovat olleet työvuorossa?

Kauppiaan oman työpanoksen merkitys korostuu etenkin erikoiskaupassa: peräti 64 % kertoi kauppiaan tekevän yksin sunnuntaitunnit, ja yksinomaan muuta henkilökuntaa käytti vain 7 %. Sen sijaan päivittäistavara-kaupoista yrittäjävoimin on ollut avoinna vain 28 % vastanneista ja 30 % ilmoittaa käyttävänsä sunnuntaina muuta kuin kauppiaan työpanosta. Kauppakeskuksissa toimivista myymälöistä 45 % on avoinna yrittäjävoimin ja 21 % ilmoitti sunnuntaina käyttävänsä vain muuta henkilökuntaa.

Selvitettäessä lisätyövoiman palkkaamista lähes 90 % vastanneista ilmoitti, ettei ole palkannut lisää työvoimaa myymälän aukioloaikamuutosten myötä. Hieman yli 10 % vastanneista kertoi palkanneensa 1–2 työntekijää aukioloaikamuutosten takia (päivittäistavara-kaupassa 17 % ja erikoiskaupassa 4 % vastanneista) ja ainoastaan 1 % vastanneista on palkannut enemmän kuin kaksi uutta työntekijää.

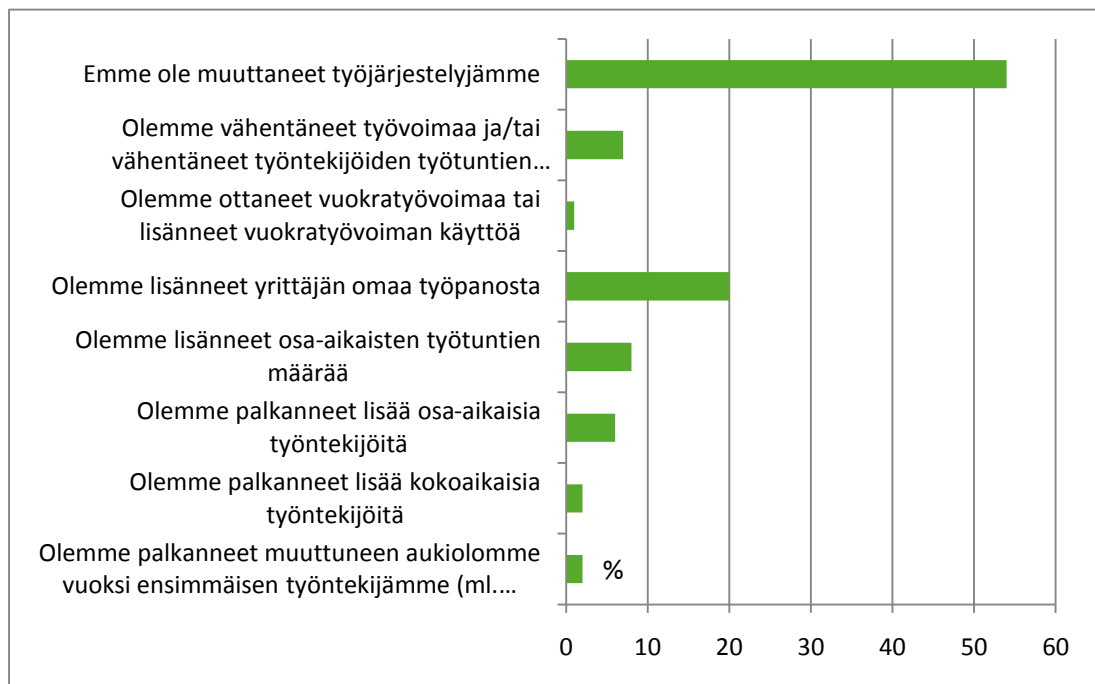
Kuva 19: Oletteko palkanneet lisätyövoimaa muutettuanne myymälän aukioloaikaa?

Niistä vastanneista, jotka pitävät myymälän säännöllisesti auki sunnuntaisin, 92 % ei ole palkannut lisätyövoimaa. Aukioloaikamuutoksilla on ollut jonkin verran vaikutusta henkilöstön palkkaamiseen päivittäistavarakaupassa, mutta muuten aukioloaikamuutosten työllistävä vaikutus jää kyselyn perusteella vähäiseksi.

Vastanneista 54 % ilmoittaa, ettei työjärjestelyjä ole muutettu lainkaan aukioloaikojen muutosten vuoksi. Yleisin tapa järjestellä työvoimaa on yrittäjän oman työpanoksen lisääminen (20 %). Toiseksi yleisin järjestely on osa-aikaisten työntekijöiden työtuntien lisääminen (8 %) ja uusien osa-aikaisten työntekijöiden palkkaaminen (6 %). Kaikista vastanneista 7 %:ssa myymälöistä on vähennetty työvoimaa tai työtunteja aukioloaikojen muutosten vuoksi.

Kuva 20: Mikäli olette muuttaneet aukioloaikaanne, minkälaisiin työvoiman palkkaamiseen tai työaikojen uudelleenjärjestelyihin liittyviin toimenpiteisiin olette ryhtyneet aukioloaikojenne muutoksen vuoksi?

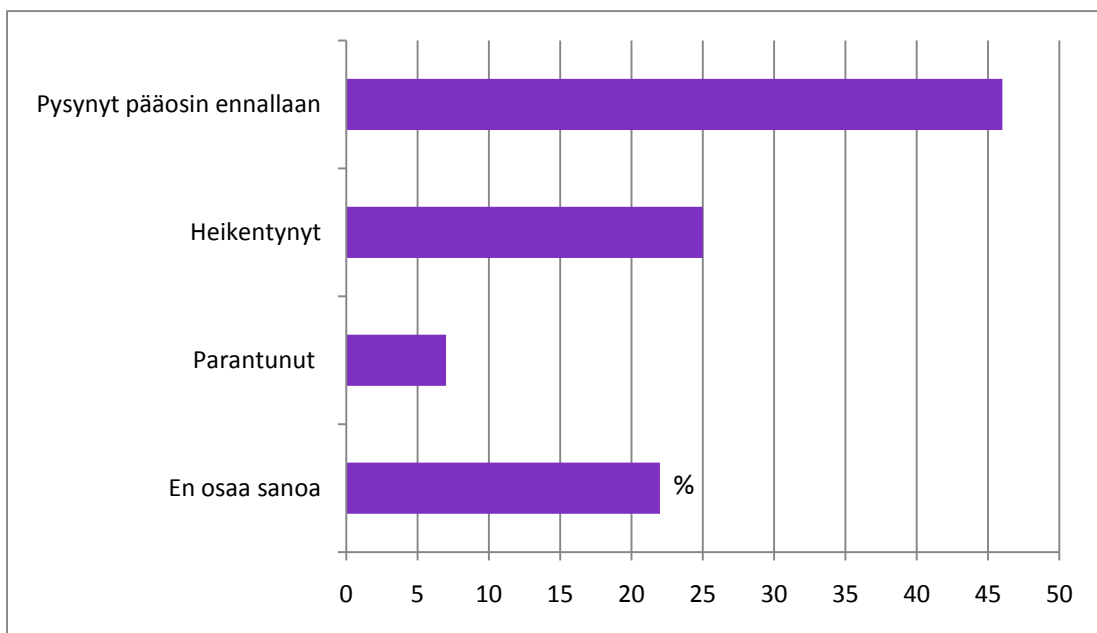
Päivittäistavarakaupassa työaikajärjestelyjä oli toteutettu eniten lisäämällä osa-aikaisten työtuntien määrää (26 %) ja yrittäjän omaa työpanosta (22 %).

6 KOKEMUKSENNE AUKIOLOLAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSEN VAIKUTUKSISTA KANNATTAVUUTEEN JA KILPAILUTILANTEeseen

Työllistämisaikutusten lisäksi selvitettiin liikeaikalainsäädännön muutoksen vaikutuksia kaupan kannattavuuteen ja kilpailutilanteeseen.

Kaikista kyselyyn vastanneista 46 % oli sitä mieltä, että myymälän kannattavuus on pysynyt pääosin ennallaan vaikka aukiololainsäädäntöä on muutettu. 25 % vastanneista näki myymälänsä kannattavuuden heikentyneen aukiolainsäädännön vaikutuksesta ja 7 % vastanneista kannattavuuden parantuneen. Haja-asutusalueella kannattavuuden heikentyminen on hieman keskiarvolukemaa pienempi. Sen sijaan kauppakeskuksissa sijaitsevista myymälöistä 32 % ilmoittaa kannattavuutensa heikentyneen.

Kuva 21: Miten myymälänne toiminnan kannattavuus on muuttunut viimeisen kahden vuoden aikana aukiololainsäädännön muutoksen vaikutuksesta?

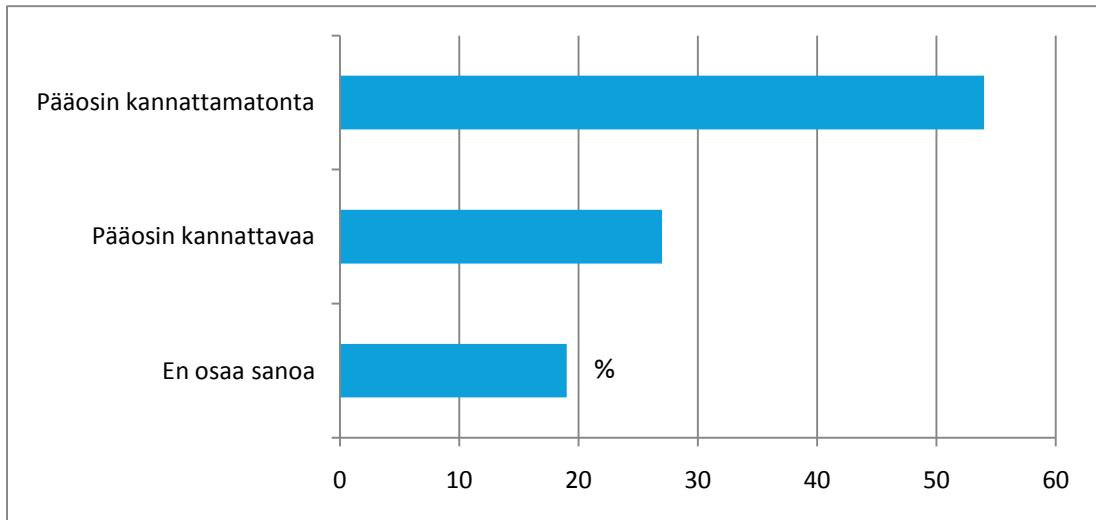

Kannattavuus on heikentynyt päivittäistavarakaupassa (33 %) suhteessa enemmän kuin erikoiskaupassa (22 %). Toisaalta päivittäistavarakaupoista 13 % katsoo kannattavuutensa parantuneen, kun vastaava luku erikoiskaupassa on 7 %. Merkittävimmät muutokset ovat tapahtuneet kioskeissa ja huoltamoissa, joista 53 % katsoo kannattavuutensa heikentyneen lakimuutoksen myötä.

Niistä vastanneista, jotka pitävät myymälän kiinni sunnuntaisin, 17 % ilmoittaa kannattavuuden heikentyneen viimeisen kahden vuoden aikana. Sen sijaan 32 % niistä vastanneista, jotka pitävät myymälän auki sunnuntaisin, katsoo kannattavuuden heikentyneen vastaavana ajanjaksona.

Niistä myymälöistä, jotka ovat tai ovat olleet avoinna sunnuntaisin, 54 % toimii sunnuntaipäivinä pääosin kannattamattomasti. Vastaavasti 27 % katsoo, että sunnuntait ovat myymälälle kannattavia.

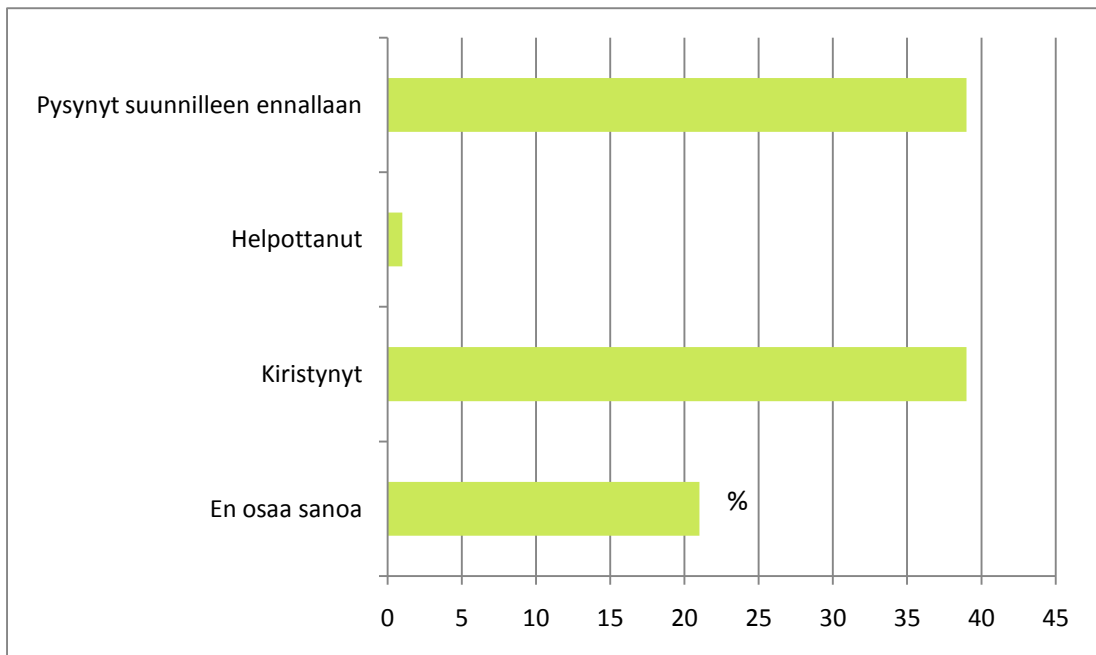
Kuva 22: Mikäli myymälänne on tai on ollut avoinna sunnuntaisin, onko sunnuntaiaukiolo ollut sunnuntaisin kannattavaa?

Kannattamattomana sunnuntaita pitää 56 % erikoiskaupasta, 49 % päivittäistavarakaupasta ja 48 % kioski- ja huoltamoaloilla toimivista. Kauppakeskuksissa toimivista myymälöistä peräti 69 % ilmoitti sunnuntaiaukiolon olevan pääosin kannattamatonta.

Vastaajilta kysyttiin heidän mielipidettään kaupan alan kilpailutilanteen muutoksista uuden aukiololainsäädännön myötä. Vajaa 40 % vastanneista katsoi kilpailutilanteen pysyneen suunnilleen ennallaan, ja vajaa 40 % katsoi kilpailutilanteen kiristyneen uuden lain-säädännön myötä.

Kuva 23: Onko kaupan kilpailutilanne toimialallanne muuttunut viimeisen kahden vuoden aikana aukiololainsäädännön muutoksen vaikutuksesta?

Kioski- ja huoltamoaloilla toimivista yli puolet (51 %) katsoi kilpailutilanteen kiristyneen. Ne kauppiaat, jotka kokevat sunnuntaipäivät ovat kannattamattomiksi, kokevat myös muita useammin myös kilpailutilanteen kiristymistä (57 %). Vain muutama prosentti kaikista vastanneista katsoi kilpailutilanteen helpottuneen.

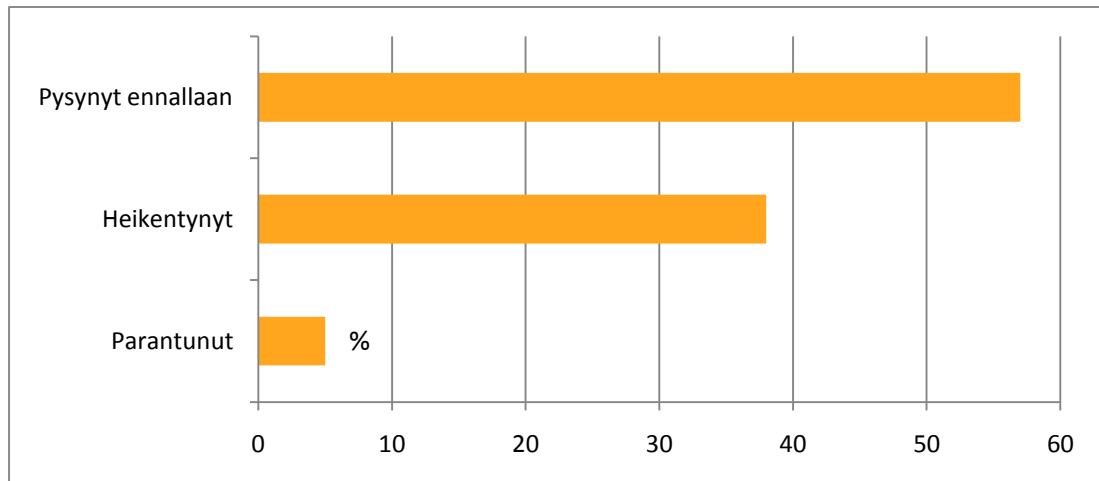
Kyselylomakkeella oli lisäksi avoin osa, johon kyselyyn vastanneet saivat kirjata omia kokemuksiaan uuden liikeaikalain tuomista vaikutuksista. Kirjallisia kommentteja saatiin yhteensä 266 kappaletta.

Sanallisissa vastauksissa esiintyi säännöllisesti kolme eri teemaa. Ensimmäkin useissa vastauksissa todettiin sunnuntaikaupan kannattamattomuus, erityisesti erikoiskaupan puolella. Toiseksi merkittäväksi teemaksi nousi yrittäjän jaksamisen heikentyminen muun muassa joustamattomien aukioloaikojen ja kalliiden työvoimakustannusten vuoksi. Kolmanneksi kommentteissa toistui se, että sunnuntaiaukiolo palvelee vain isompien yritysten ja joidenkin kuluttajaryhmien intressejä. Myös useissa kauppakeskuksissa omaksuttua pakollista sunnuntaiaukioloa kritisoitiin.

7 KOKEMUKSET AUKIOLOLAINSÄDÄNNÖN VAIKUTUKSESTA YRITTÄJÄN JAKSAMISEEN

Jaksamista kartoittavaan kysymykseen saatiin 904 vastausta. Vastanneista merkittävä osa, 38 %, ilmoittaa oman jaksamisensa heikentyneen viimeisen kahden vuoden aikana.

Kuva 24: Oma jaksamiseni viimeisen kahden vuoden aikana

Kyselyn perusteella erityisesti päivittäistavarakaupan ja kioski- ja huoltamoaloilla toimivien yrittäjien jaksaminen on heikentynyt. Toimialoittain tarkasteltuna 35 % erikoiskaupan, 52 % päivittäistavarakaupan sekä 53 % kioski- ja huoltamokaupan vastaajista ilmoitti oman jaksamisensa heikentyneen. Vastaava osuus kauppakeskuksissa toimivista kauppiasta on 50 %.

Kyselyssä oli avoin kohta, jossa kysyttiin kaikilta vastanneilta syitä jaksamisen heikentymiseen. Yleisimmiksi syiksi mainittiin pidempien aukioloaikojen aiheuttama pidempi työaika, viimeisenkin vapaapäivän (sunnuntain) poistuminen, vapaa-ajan vähentyminen sekä stressin ja kilpailun kasvaminen alalla. Vastauksissa korostui, että jaksaminen on heikentynyt juuri vapaa-ajan vähentymisen takia, kun sunnuntaiaukioloaika vapautettiin. Monissa vastauksissa kerrotaan, että sunnuntaitunnit tekee yrittäjä itse, koska korkeiden työvoimakustannusten vuoksi sunnuntaisin ei kannata työllistää muuta henkilökuntaa. Myös kiristynyt kilpailutilanne näkyy jaksamisen hiipumisen syynä osassa vastanneiden kirjallisia vastauksia.

8 YHTEENVETO

Kauppan aukioloaikojen laajuus vaihtelee toimialoittain. Erikoiskaupan myymälöistä 51 % on aina kiinni sunnuntaisin ja vain 11 % on avoinna kaikkina lain sallimina sunnuntaina. Päivittäistavarakaupan myymälöistä sen sijaan 69 % on auki kaikkina sallittuina sunnuntaina läpi vuoden, ja vain 14 % myymälöistä on kiinni kaikkina sunnuntaipäivinä vuodessa. Kioskeista ja huoltamoista lähes 60 % on auki kaikkina sallittuina sunnuntaina läpi vuoden ja vain 6 % on kiinni sunnuntaisin läpi vuoden.

Valtaosa (86 %) myymälöistä voi vapaasti päättää aukioloaikansa. Vapaasti aukioloaikojaan ei voi valita 14 %, vaan valinnanvapautta rajoitetaan erilaisin sopimuksin (esim. vuokrasopimus ja ketjusopimus) tai kauppakeskusjohdon tai kauppiasyhdistysten päätöksin. Määritellyt aukioloajat, joista ei voi neuvottelemallakaan poiketa, ovat myymälöille ongelmallisia mm. korkeiden työvoimakustannusten, sunnuntaiaukiolon tappiollisuuden ja yrittäjän jaksaminen vuoksi.

Kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä sijaitsevista myymälöistä 67 % voi pitää myymälän suljettuna ainakin yhtenä päivänä viikossa. Kuitenkin noin kolmannes kauppiaista kertoi, ettei heillä ole liikeaikalain 4 §:n tarkoittamaa mahdollisuutta vapaapäivään. Jokapäiväiseen aukioloon myymälöitä velvoittavat mm. kauppakeskussäännöt ja vuokrasopimuksen ehdot.

Valtaosalla vastanneista ovat myymälän asiakasmäärät viimeisen kahden vuoden aikana pysyneet muuttumattomina niin arkena kuin sunnuntaisinakin. Merkittävimmin sunnuntaiden asiakasmäärät ovat muuttuneet kioski- ja huoltamoaloilla, jossa yli puolet (55 %) vastanneista kertoo sunnuntain asiakasmäärien vähentyneen viimeisen kahden vuoden aikana.

Aukioloajat ovat pysyneet ennallaan 70 %:lla vastaajista viimeisen kahden vuoden aikana. Myymälöiden aukioloaikoihin eivät ole vaikuttaneet kilpailijoiden aukioloajat (80 %) tai työvoiman saatavuus (85 %). Myöskään asiakkaat eivät ole toivoneet muutoksia aukioloaikoihin (82 %).

Kauppiaista lähes 90 % on itse sunnuntaisin työvuorossa joko yksin (57 %) tai yhdessä muun henkilökunnan kanssa (32 %). Erikoiskauppiaista 64 % tekee yksin sunnuntaitunnit. Sen sijaan päivittäistavara-kaupoista yrittäjävoimin on ollut avoinna vain 28 % vastanneista.

Lähes 90 % vastanneista ei ole palkannut lisää työvoimaa myymälän aukioloaikamuutosten myötä. Aukioloaikamuutoksilla on ollut jonkin verran vaikutusta henkilöstön palkkaamiseen päivittäistavara-kaupassa, mutta muuten muutosten työllistävä vaikutus jää kyselyn perusteella vähäiseksi.

Työjärjestelyjä ei ole muutettu lainkaan aukioloaikojen muutosten vuoksi 54 %:ssa vastaajamyymälöistä. Yleisin tapa järjestellä työvoimaa on yrittäjän oman työpanoksen lisääminen (20 %).

Myymälän kannattavuus on pysynyt pääosin ennallaan 46 %:lla vastaajista, vaikka aukioloaikalainsäädäntöä on muutettu. 25 % vastanneista näki myymälänsä kannattavuuden heikentyneen aukioloaikalainsäädännön vaikutuksesta ja 7 % vastanneista kannattavuuden parantuneen. Kauppakeskuksissa sijaitsevista myymälöistä 32 % ilmoittaa kannattavuutensa heikentyneen. Merkittävimmät muutokset ovat tapahtuneet kioskeissa ja huoltamoissa, joista 53 % katsoo kannattavuutensa heikentyneen lakimuutoksen myötä.

Sunnuntaisin avoinna olevista myymälöistä 54 % toimii sunnuntaipäivinä pääosin kannattamattomasti. Pääosin kannattavaa sunnuntaimyynti on ollut 27 %:lla myymälöistä. Kauppakeskuksissa toimivista myymälöistä peräti 69 % ilmoitti sunnuntaiden aukiolon olevan pääosin kannattamatonta. Kun huomioidaan se, että kauppakeskuksessa toimivista vastaajamyymälöistä 48 % ei voi itse vapaasti valita aukioloaikojaan eikä erikseen sopimallakaan poiketa määritellyistä aukioloajoista, on tilanne yritystoiminnan kannalta hankala.

Vajaa 40 % vastanneista katsoi kilpailutilanteen pysyneen suunnilleen ennallaan, ja vajaa 40 % katsoi kilpailutilanteen kiristyneen uuden lainsäädännön myötä. Vain muutama prosentti kaikista vastanneista katsoi kilpailutilanteen helpottuneen.

Vastanneista 38 % ilmoittaa oman jaksamisensa heikentyneen viimeisen kahden vuoden aikana. Erityisesti on heikentynyt päivittäistavarakaupan ja kioski- ja huoltamoaloilla toimivien yrittäjien jaksaminen. Toimialoittain tarkasteltuna 35 % erikoiskaupan, 52 % päivittäistavarakaupan ja 53 % kioski- ja huoltamokaupan vastaajista ilmoitti oman jaksamisensa heikentyneen. Vastaava osuus kauppakeskuksissa toimivista kauppiaista on 50 %.

Sanallisissa vastauksissa esiintyi säännöllisesti kolme eri teemaa. Sunnuntaikaupan kannattamattomuutta korostettiin erityisesti erikoiskaupan puolella. Toiseksi merkittäväksi teemaksi nousi yrittäjän jaksamisen heikentyminen mm. joustamattomien aukioloaikojen ja kalliiden työvoimakustannusten vuoksi. Kolmanneksi kommentteissa toistui se, että sunnuntiaukiolo palvelee vain isompien yritysten ja joidenkin kuluttajaryhmien intressejä. Myös useissa kauppakeskuksissa omaksuttua pakollista sunnuntiaukioloa kritisoitiin.

Suomen Yrittäjät
PL 999
00101 HELSINKI
puhelin 09 229 221
faksi 09 2292 2980
www.yrittajat.fi

ERIKOISKAUPAN LIITTO RY

Erikoiskaupan Liitto
Mannerheimintie 76 B, 4 krs.
00250 HELSINKI
puhelin 09 6844 7385
faksi 09 6844 7381
www.erikoiskaupanliitto.fi